

GPS (RT 90 2.5 gon V)

Badplats: 1362145 Ö,
6311620 N

Löjerudd: 1362084 Ö,
6311325 N

Nässja udde: 1361675 Ö,
6312488 N

Järnframställningsplats:
1362070 Ö, 6311764 N

Slaggvarp

Den som följer vägen som leder mot söder förbi den västligaste gården passerar en slaggvarp som är belägen mellan stigen och stranden. Den syns som en oval förhöjning, 11 meter lång och 5-6 meter bred och ungefär 60 cm hög på högsta stället.

Badplats

Stigen vid slaggvarpen leder vidare till en fin badplats. Där passar det sommartid utmärkt att ta ett dopp i Unnens fina vatten.

Rastplats för kanoter

Innanför stranden i nordväst finns vindskydd och grillplats för den som vill sova över eller grilla. Grilla får man göra under de flesta tider på året men vid torra råder förbud mot all form av eldning.

Läs mera!

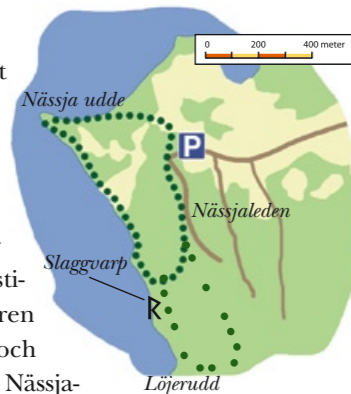
I Unnaryd – Jälluntofta Hembygdsförenings årskrifter 1961 och 1983 finns det mer intressant läsning om Nässja. De finns på Unnaryds bibliotek.

Vägbeskrivning

Ta av mot Nässja från vägen mellan Unnaryd och Odensjö. Avtagsvägen är ungefär 5 km från Unnaryd. Promenera gärna från avtagsvägen till Nässja. Det är ungefär 3 km till yttersta udden vilket tar en knapp timme i lugn takt. Behaglig motion utlovas. Till Nässja kan man givetvis också komma sjövägen med båt på Unnen.

Nässjaleden

Kulturlandskapet på halvön Nässja är mycket välskött och vackert. Rekreativsmöjligheterna är stora. Vandringsstigar leder besökaren genom varierad och storslagen natur. Nässjaleden är en tre kilometer lång vandringsled. Den har sin början vid gården som ligger närmast Nässja udde längst i väster. Därifrån passeras hagmarker tills leden når sjöstranden. Där finns en grillplats anlagd. Sedan leder den söderut, längs med vattnet till Löjerudd, vidare österut längs södra stranden och sedan norrut tillbaka till parkeringsplatsen. Alternativt kan man ta en kortare runda, se kartan.

Omslagsbild: Nässjas strand. **Huvudsakliga källor:** "Herresäten i S. Unnaryd" av Gunnar Lundin, ur "Södra Unnaryd–Jälluntofta Fornminnes- och Hembygdsförenings Årsskrift 1983"; "Här är din vilda släkt, Ugglan", ur Aftonbladets Nöjesliv, Måndag 5 december 2005; "En Nässja-gård" av Adolf Fred, ur "Södra Unnaryd–Jälluntofta Fornminnes- och Hembygdsförenings Årsskrift 1961"; Sören Kabell, Unnaryd. **Faktasök:** Malin Ekwall. **Textsammanställning:** Karin Tengnäs. Samtliga foton: Bo Tengnäs. Logotyp: Lars Lidman. **Grafisk form:** Tecknargården/Willy Lindström. **Produktion:** Naturbruk AB/Bo Tengnäs. **Projektsamordning:** Bitte Rosén Nilsson, Hylte kommun. **Copyright:** Naturbruk AB. **Tryckår:** 2006.

Foldrarna i serien "I Ebbe Skammelsöns kölvatten" finns på Internet: www.unnaryd.com

I EBBE SKAMMELSONS KÖLVATTEN

Anders Johansson levde och verkade i Nässja på 1700-talet. Han var gift med Britta. En dag försvann Britta spårlöst från hemmet. När det gått en tid kom hon emellertid tillbaka och berättade då att hon hade blivit borttagen. Trollden hade fört henne till ett berg i närheten. Där hade hon satts att mjölka 18 vita kor. Efter att hon lyckats krypa sju gånger genom en 15 cm bred springa blev hon fri. Kyrkoherden blev förargad när han fick höra historien. Han tyckte inte om vidskepelse. Britta blev kallad till förhör. Hon erkände då att allt var påhittat. I själva verket hade hon gömt sig på hörnnet dit pigan burit mat till henne. Anledningen till att hon försvann var att Anders var hård och samlevnaden hade blivit outhärdlig. Kyrkoherden var förstående och diplomatisk. Efter en tid fick Anders brev från trollden. De hotade med att röva bort Britta för gott om inte Anders blev en bättre make...

Adolf Fred. Ur "En Nässja-gård". Södra Unnaryd – Jälluntofta Fornminnes- och Hembygdsförenings årskrift 1961.

Nässja är en mycket naturskön plats på en udde i sjön Unnen. Landskapet präglas här av en blandning mellan öppen odlingsmark, trädbevuxen betesmark och skogsmark. Intill sjön, strax norr om gården som ligger på udden, finns ett bokbestånd. Här har sällsynta moss- och lavararter börjat etablera sig. Beståndet har sådana kvaliteter att det klassas som nyckelbiotop. Det innebär att det i området sannolikt finns arter som är hotade. Sådan skog bör skötas på särskilt sätt. På udden finns en fin badplats.

Löjerudd.

Kärlek över sjön

Han bodde på ena sidan av Unnen och hon på andra. De gifte sig och fick tre barn men stannade ändå kvar på sina respektive gårdar. De rodde på somrarna och körde över isen på vintern för att hålla igång jordbruk med djurhållning och skogsbruk på båda ställena. De tre barnen fortsatte föräldrarnas gärning och brukade gårdarna på ömse sidor om sjön till hög ålder. Carl Oscar blev den som levde längst. I kärlek till sin hembygd ville han att även de Unnarydsbor som inte själva äger skog och mark skulle kunna vistas vid Unnens stränder och njuta av Nässja udde. Han testamenterade därför båda gårdarna Sjö och Nässja till Unnaryds samhällsförening.

Från den sydligaste udden på Nässja kan man ana gården Sjö på andra sidan. En urgröpt hålväg på backkrönet upp mot Nässja talar sitt tydliga språk. Många vagnar har genom tiderna gått av och an mellan sjöstranden där nere och gården där uppe. I synnerhet i tjällossningen när marken var mjuk gröpte sig kärrans hjul och oxarnas klövar djupt ner i vägen.

Landskapet bjuder på vackra öppna vyer. Här utsikt mot norr med Unnaryds kyrka.

Spännande geologi

Inlandsisen, som under lång tid täckte landet, rörde sig från nordost mot sydväst. Isens tyngd gjorde att sten och grus krossades och åkte med i isens rörelseriktning. Resultatet av isens funktion som bergkross blev ett jordlager som består av korn av alla möjliga storlekar, från stora block till fina lerpartiklar. En sådan jordart kallas morän. Isen levererade morän vid isranden. Så länge isranden drog sig tillbaka med jämn hastighet i samband med isavsmältningen blev moränlagret väl fördelat i landskapet. Periodvis var det stillestånd i klimatförbättringen och isranden låg kvar på samma ställe i många år. Klimatförändringar kunde göra att isranden till och med sköt fram sin position igen. Ett resultat av sådana förseningar av isavsmältningen var att morän samlades framför iskanten så att en ås bildades där. Sådana åsar kallas ändmoräner och är parallella med iskanten. För omkring 12 700 år sedan bildades en lång sådan ändmorän i sydvästra Sverige. Den utgör inte en helt sammanhängande åsrygg, men i stort kan man följa spår av denna ändmorän ända från Göteborgstrakten, via Fjärås Bräcka och Torup till just Nässja. Trakten av Nässja anses vara åsbildningens östligaste punkt. Nässja udde består av sådan morän som isen skjutit ihop framför sig.

Fornlämningar

Fornminnen från äldre tider är talrika på markerna kring Nässja. De är bevis för att människor har levt här sedan urminnes tider. På Nässja udde finns en gammal stenåldersboplatz. Denna är det äldsta spåret efter människor i Nässja. Ett tiotal avslag av flinta och två djurtänder är exempel på fynd som har hittats här. På udden finns även flera odlingsrösen. Odlingsrösen har bildats genom att människor lagt stenar i högar i samband med att man brukat jorden. Mark med odlingsrösen har alltså varit uppodlad långt tillbaka i tiden. Slutligen finns det

Badstranden

tre högar med slagghvarp. De är rester av järnframställning. Slagg och lågvärdig malm skiljdes från järnet. Resultatet blev högar med sådant bortsorterat material. Järnmalmen hämtades i dessa trakter från myrar eller sjöbottnar. Sådan malm kallas ofta myrsmalm.

Betydande män

Det äldsta kända skrivna handlingen om Nässja är från 1466. Då hette Nässja Nexerydh. Sannolikt bodde en Jöns Erlandsson på Nässja i början på 1400-talet. En del uppgifter tyder på att denne Jöns var anfader till de svenska ätterna

Hård och Liljesparre. Ättlingar vid namn Hård var 200 år senare ägare till Norrnäs och Sundranäs vid Bolmens södra ände. På 1500-talet ägdes Nässja av den store jordägaren Gustaf Olsson Stenbock på Toftaholm. 1576 blev adelsmannen Mickel Arvidsson Uggla ägare. Denne Uggla bodde verkligen på Nässja. Han titulerades häradshövding men detta till trots råkade han in i svårigheter. På en "herredag" i Vadstena i juni 1598 överfölls han med hugg och slag av Hertig Karl, sedermera kung Karl IX. Tvisten gällde kampen om kungakronan där Mickel åtminstone då stödde idén att Sigismund skulle vara svensk kung. Mickels farfar hade varit Sten Stures rådgivare. Mickel hade en bror Claes och tolv generationer senare dyker en ättling till denne Claes upp på scenen: Magnus Uggla.

Mjölkbord som förr.

Från 1500-talet och fram till 1826 var Nässja tidvis säteri. År 1828 friköptes de då nybildade fyra gårdarna med full äganderätt för bönderna som hade brukat säteriets jord.

En av gårdarna i Nässja

En mansgårdsbyggnad i Nässja är den största och en av de äldsta gårdsbyggnaderna i Södra Unnaryd som fortfarande finns bevarad. Den är säregen såväl till sin storlek som till byggnadsstil. Det 25 meter långa huset är byggt i furutimmer. Det finns två våningar och totalt tretton rum. Minst tio av dem har varit i bruk. Övervåningen är särskilt intressant. Taken är vackert välvda och tapeterna är målade för hand. Fönstren är blyinfattade och det finns målningar direkt på timret. Enligt vad "de gamle" uppgav, var det en bonde vid namn Nils Andersson som lät bygga det stora huset i början av 1840-talet men året 1829 finns inskuret i en timmervägg. Kanske var det istället då som byggnaden kom till världen.

Stenåldern. Stenåldern är en samlingsbenämning på den äldsta och mest omfattande delen av människans förhistoria. I Norden delas den i stort in i äldre stenåldern och yngre stenåldern. I Norden började den äldre stenåldern för drygt 10 000 år sedan. Den yngre stenåldern betecknar i Norden ungefär tiden 4 300–1 800 före Kristus. Kännetecknande för yngre stenåldern är att människor hade blivit fasta jordbrukare. Dessförinnan hade de varit kringströvande jägare och samlare.

Sätessgård. En sätessgård var ursprungligen en lantegendom som ägdes och beboddes av en adelsman. Sätessgården var befriad från att betala skatt. Såväl byggnad som jordbruket skulle underhållas ordentligt för att skattefriheten inte skulle äventyras. Ordet "säteri" har samma innebörd som sätessgård.

Vindskyddet på Nässja udde.

